

Fyziologie živočichů (a člověka)

Bi2BP_FYZP

III. ročník 1/0/2 Zk

část – řídicí a regulační funkce

Soustavy: humorální
nervová

A. Žáková, B. Rychnovský

Evoluce regulací

Fylogeneze – střet dvou protichůdných tendencí: 1. zvětšování složitosti se specializací proti 2. upevňování jednoty a utužování vztahů mezi částmi.

Sladění – **regulační mechanismy**. **System**: senzorická x výkonná x řídicí jednotka.

Senzorická jednotka – smyslové orgány (**receptory**) – **signál** – přenos do ústředí (**CNS**) – dekódování, vyhodnocení – instrukce – **příkaz** – signál do **výkonná jednotka** oblasti (orgánu)

Biologický projev: **reflexní oblouk**

- **receptorová složka** (mysl. orgán reaguje na specifický podnět)
- **dostředivá dráha**
- **centrum**
- **odstředivá dráha** (**motorické a vegetativní nervy**, hormony)
- **efektorová složka** (výkonný orgán)

Zachycení informace a přenos od receptoru k centru – **vzruchové signály**.

Reakce typu **vše nebo nic**. V centru – porovnání.

Výsledný signál závisí na: **a)** změně prostředí

b) vnitřním stavu organismu

Odstředivý přenos – u mnohobuněčných:

- a) **látkové mechanismy (regulace humorální** – chemická)
- b) **změny polarizace** povrchové membrány (**nervová** – vzrušivá **regulace**)

ad a) Fylogeneticky nejstarší, **látka (signál)** v mezibuněčném prostředí.

Vývojově pokročilejší: účinné látky – specifické látky = **hormony (signály)**.

ad b) **Buňky čivé, nervové a hybné**, signál (změny elektrického potenciálu) vzniká na povrchu buněk.

Rozdíly mezi typy regulací:

Humorální regulace – proces pomalý, nelokalizovatelný. Specifická citlivost cílové tkáně (ne specifická povahy hormonu). Uplatnění při **adaptačních dějích**.

Vzrušivá regulace – pohotová, rychlé rozvinutí, rychlé vymizení. Účinek přísně zaměřený na cílový efektor.

Společné rysy:

- přes rozdílnost mechanismu dálkového přenosu – shodnost mechanismu přenosu informace na výkonný prvek – **látkový** (hormon x mediátor).
- prostorová návaznost humorální a nervové regulace – **smíšené regulační soustavy (hypotalamo-hypofyzární)**

Mezibuněčná komunikace a způsoby přenosu signálu

1. Gap junction – propojení mezi buňkami
2. Přímá reakce buněk (fagocyt)
3. intercelulární chemické látky (přes receptor)

6 základních poslů: neurotransmitery, neurohormony, hormony, parakrinní látky, feromony a cytokiny

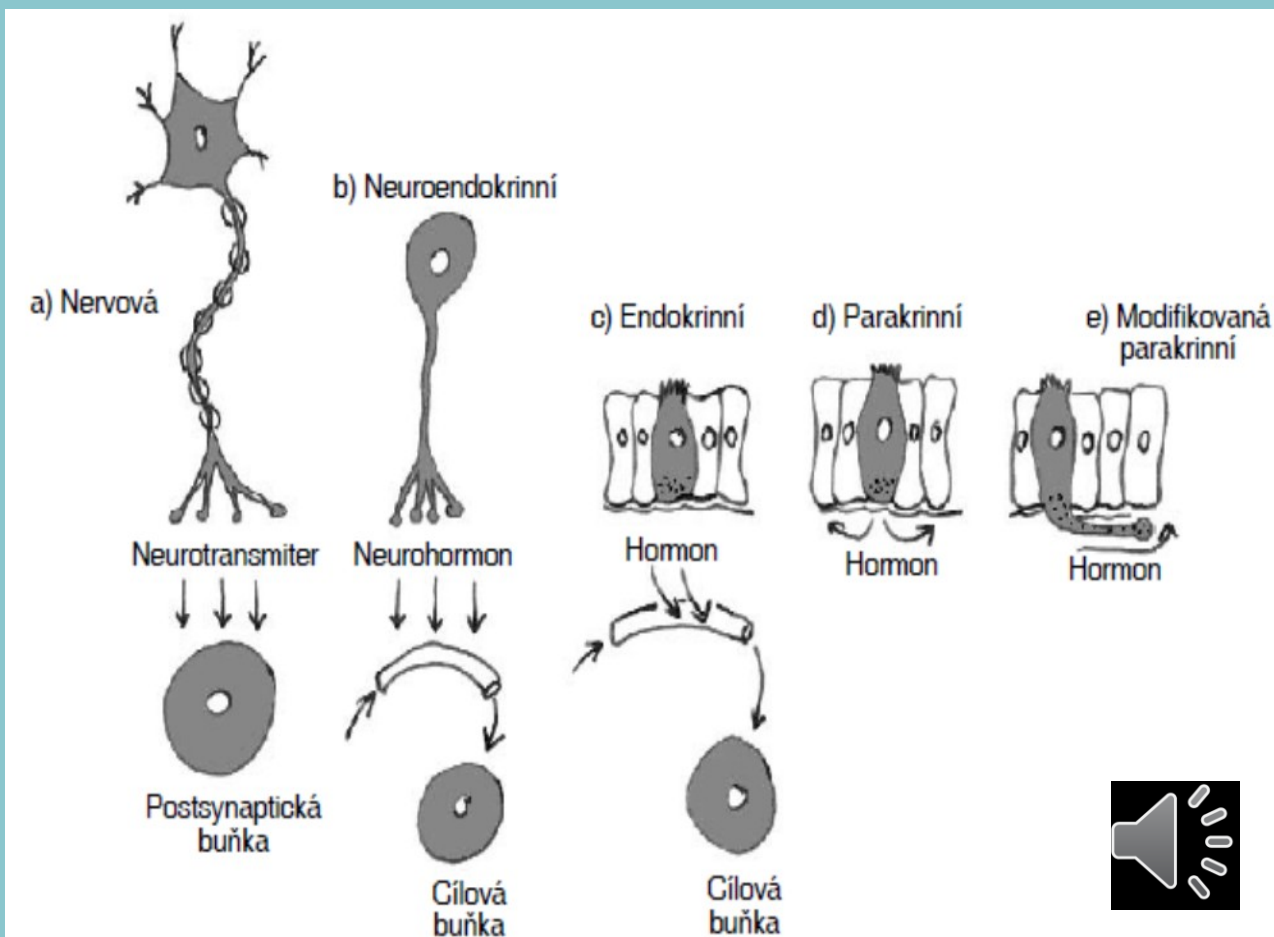
Typy látkové signalizace.

Neurotransmitery (a) působí pouze v synaptické šterbině.

Neurohormony (b) cirkulují krví a hemolymfou

podobně jako hormony (c). Tkáňové hormony (d,e) jsou určeny pouze buňkám v

bezprostřední blízkosti.

HUMORÁLNÍ (látková) regulace

Základ látkových (humorálních, hormonálních) regulací: schopnost buněk specificky reagovat na přítomnost látek z jiných buněk.

Nejnižší stupeň fylogeneze:

- regulační látky z buněk (**induktory**) působily na sousední buňky diferenciaci buněk, vznik orgánů - látky působí **1. v místě vzniku**

- **tkáňové hormony 2. ve vzdáleném místě** - rozvodnými soustavami- vznik žláz s vnitřní sekrecí (endokrinní žlázy) – produkty: **hormony**

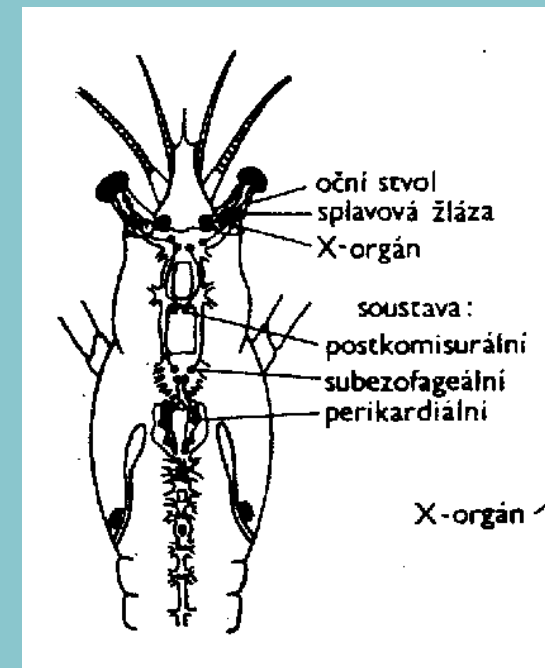

Humonální regulace bezobratlých

Neurohumorální charakter.

Kroužkovci: Na hlavním mozkovém gangliu (v zadním prostomiu) mají nervové buňky se sekreční funkcí. Od nich se svazky nervů dostávají na spodinu mozku a tam, kde nervy naléhají na stěnu hřbetní cévy (u perikapsulární membrány), zde pronikají přes její stěnu. Tyto látky jsou přenášeny krví do celého těla. (Cévní soustava uzavřená, nemají srdce).

Korýši: **1. neurosekreční komplex očního stvolu** – nejnápadnější X-orgán – hormony přenášeny nervovými vlákny do **sinusové (splavové) žlázy**, kde se hromadí a následně vylučují do hemolymfy. **2. soustava postkomisurální a subezofageální** – Hormony vznikají v gangliových buňkách, jejichž vlákna vycházejí z příčné komisury nervové soustavy a vedou k blízkým svalům. Ty řídí hlavní metabolické funkce př. svlékání, pohlavní funkce a metabolismus cukrů a hospodaření s vodou. **3. soustava perikardiální** – osrdečník + blízké tělní splavy (produkují látky působící na srdeční tep)

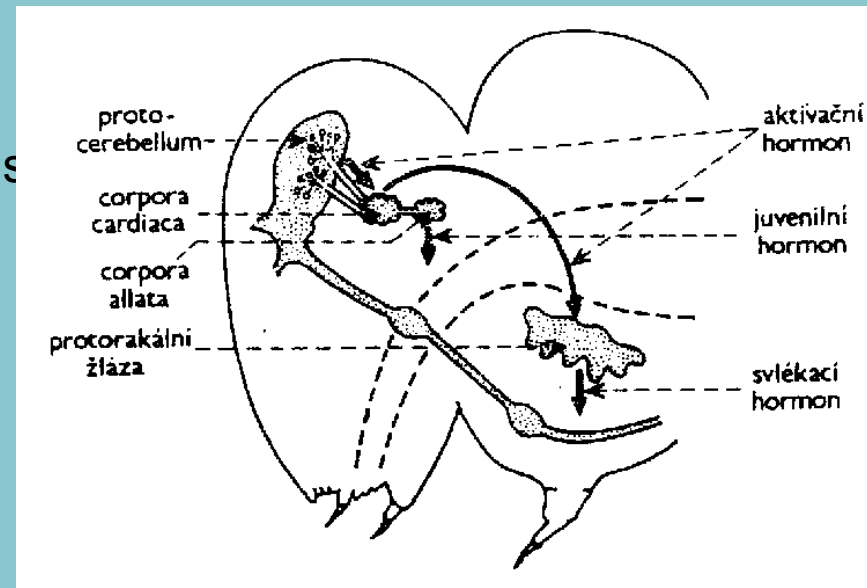

Hmyz:

1. několik skupin neurokrinních buněk na povrchu hemisfér spojených nervovými vlákny s **kardiálními tělísky** (*corpora cardiaca*), ty párem nervů spojeny s **přilehlými tělísky** (*corpora allata*)

2. **protorakální žlázy** – nepravidelné žláznaté orgány na ventrální straně středohrudi.

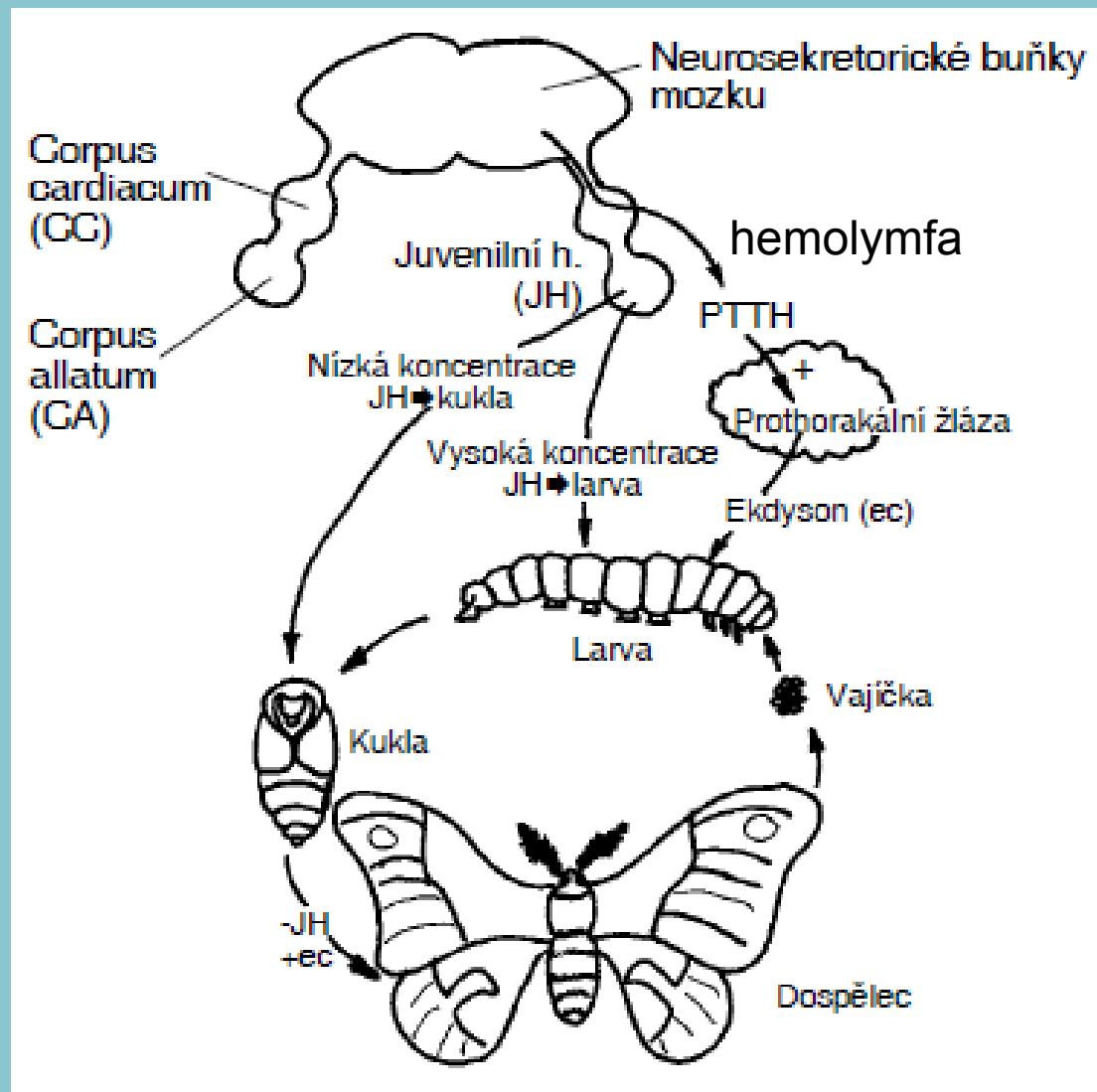
Neurokrinní buňky → **aktivační** hormon (protoracikotropní PTTH) → *corpora cardiaca* – hromadění, hemolymfa → a) → b)

Humonální řízení svlékání hmyzu.

Produkce **ekdysonu** z prothorakálních žláz je stimulována **prothoracikotropním** hormonem (PTTH) syntetizovaného v mozku a vylévaného z kardiálních tělísek (CC). **Ekdysón** iniciuje svlékací děje. Zda se vytvoří kutikula kuklová nebo opět larvální, rozhodne koncentrace **juvenilního** hormonu (JH). Ten je produkován v tělískách přilehlých (CA). Další funkce: **1.** prodlužuje larvální vývoj, **2.** oddaluje metamorfózu. **3.** u adultů podmiňuje vývoj přídatných pohlavních žláz, u ♀♀ nutný k tvorbě vajíček.

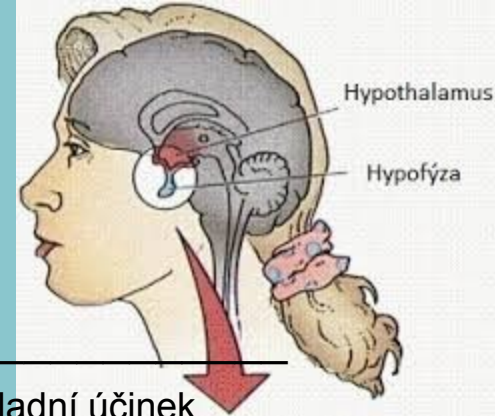
Chemicky: aktivační hormon = polypeptid,
svlékací h. = steroid,
juvenilní h. = terpeny

Hormonální regulace obratlovců

Dostatek pramenů, podrobnější studium v Antropologii

Žlázy s vnitřní sekrecí a jejich účinky

Endokrinní žláza	Hormony(faktory)	Cílová tkáň	Základní účinek
1. hypothalamus	CRF,TRF,FRF, LRF,PRF,PIF, GRF,GIF,MRF,MIF	adenohypofýza	regulace výdeje hormonů
2. komplex hypothalamus-neurohypofýza	ADH (vazopr.) oxytocin	ledvina uterus,mléč.žl.	zvyš. zpět. resorpce v tubulech podněc. stahy hladkého svalstva
3. adenohypofýza	ACTH	kůra nadledvin	zvýš. sekrece gluko-, mineralokortik., pohl.horm., růst buněk kůry, lepší permeabilita membrán pro cholesterol a glukózu
	TSH (tyreotr.)	štítná žláza	vyplavování tyreoid. hormonů do krve, aktivace jodid. pumpy, jodace tyrozinu, růst buněk štít. žl.
	FSH	vaječník,varle	tvorba pohl.b. u M, růst folikulů, stimulace tvorby estrogenů u F
	LH(ICSH)	" "	syntéza progesteronu a estrogenu, růst intersticiálních b.varlete, stimulace sekrece testosteronu, jeho přeměna na estrogen

Hypotalamus

CRF faktor uvolňující kortikotropin

TRF faktor uvolňující tyreotropin

FRF f. uvolňující folikulostimulační hormo

LRF f. uvolňující luteinizační hormon

PRF f. uvolňující prolaktin

PIF prolaktin inhibující hormon

GRF uvolňující růstový hormon

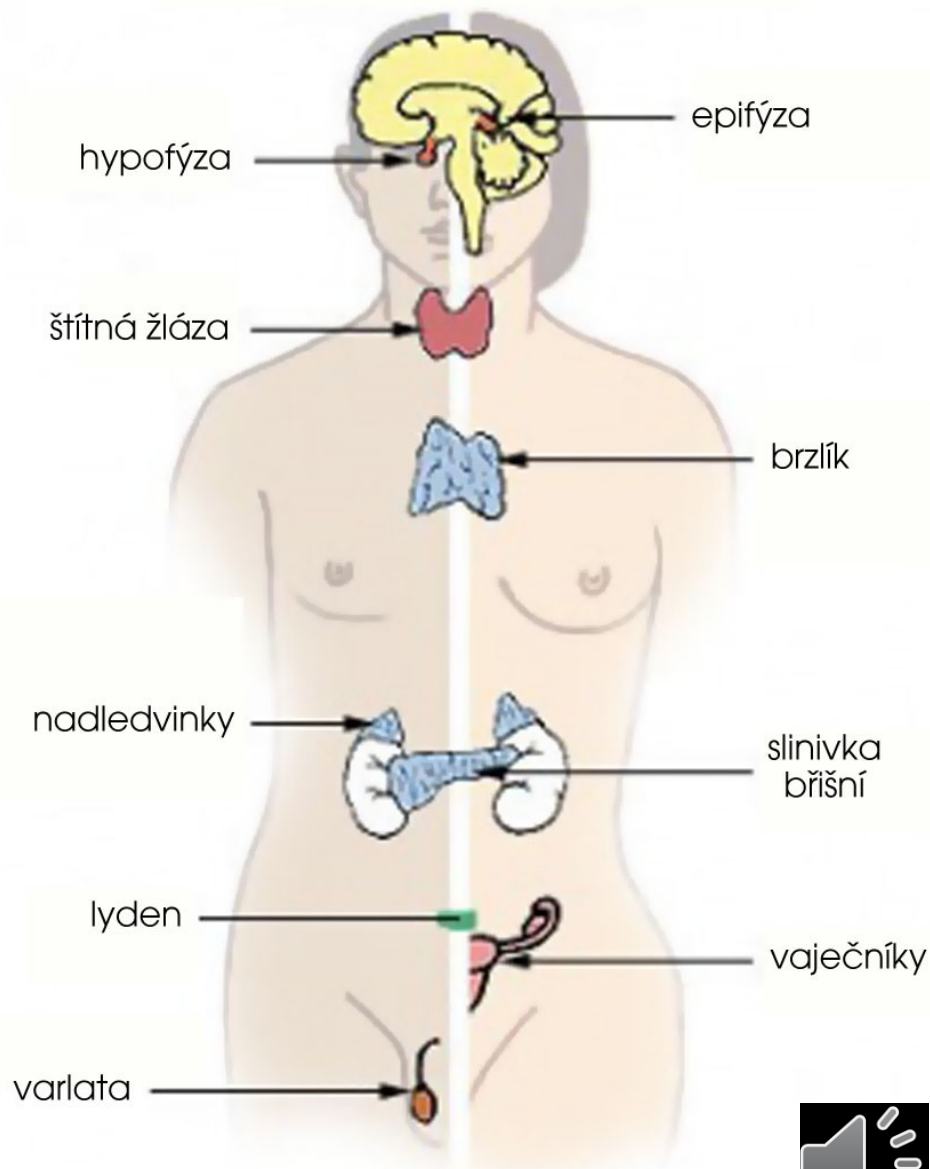
GIF faktor inhibující růstový h.

MRF faktor regulující myogenezi

MIF faktor inhibující myogenezi

Žlázy s vnitřní sekrecí

mužské   ženské

Žlázy s vnitřní sekrecí a jejich účinky - pokrač.

Endokr. žláza	Hormony	Cílová tkáň	Základní účinek
3. adenohipofýza - pokrač.	LTH (LUT,PL)	mléč.žl., vaječ.	tvorba b. mléčné žl., sekrece mléka, zvýš. prod. progester. ve žl.těl.
	STH	játra (vznik somatomedin)	zvýš. přenos aminokyselin přes membr., stimul. růst většiny tkání omezuje vstup glukózy do buněk, štěpí glykogen a tuky
	MSH	melanofory	disperze melanoforů
4. štítná žláza	T3, T4	většina tkání	diferenciace tkání, růst, zvýšení metabolismu, ovlivnění metamorfózy, termoregulace ukládání Ca ²⁺
	kalcitonin	kost	
5. příštitná tělíska	paratyreoidní hormon	ledvina, kost, střevo	snižování zpětné resorpce fosfátu v tubulech, uvolňuje Ca ²⁺ z kostí, zvyšuje resorpci Ca ²⁺ ve střevě
6. kůra nadledvin	kortizol,	játra, svaly	inhibice spotřeby gluk., štěpení bílk.
	kortikosteron	ledviny, slin.a	přeměna aminokyselin na glukózu
	aldosteron	pot.žlázy,žaludek	zvýšení zpětné resorpce Na ⁺
	androgeny	většina orgánů	stimulace syntézy bílkovin
7. dřeň nadledvin	noradrenalin adrenalin	" "	stimulace rozpadu glykogenu, kalorigeneze, stah hladkých a srdečního svalů

Žlázy s vnitřní sekrecí a jejich účinky - pokrač.

Endokr. žláza	Hormony	Cílová tkáň	Základní účinek
8. pankreas			
A) buňky Langerhans.o.	glukagon	játra, tuk.tkáň	stimulace štěpení glykogenu v játrech a tuku v tukové tkáni, stimul. glykogeneze z AK
B) b. Lang. ostrůvků	inzulin	játra, sval, tuková tkáň	zvýš. aktiv. enzymů glukogeneze, inhib.štěp. tuků, zvýš. přenosu ak do buněk, aktiv. syntézy bílk.
9. vaječník			
A) stěna folikulu	estrogeny (estradiol)	pohl. org. F, mléč.žl., mozek	stimuluje syntézu bílkovin a růst orgánů,vyvolává říji F, zvyšuje stahy dělohy,stimuluje sekreci androgenů z nadledvin
B) žluté těl.	progesteron	děloha, mléč.žl.	nidace vajíčka v děloze,tlumí stahy dělohy
10. placenta			
	estrogeny, progester., choriogonado-, somatomamotropin	vaječ.,mléč.žl.	vývoj zárodku,růst tkání,udržení funkce žlutého těliska
11. varle			
A) interstic. b.	testosteron	varle	stimuluje růst orgánů (i pomoc. pohlavních struktur), zrání spermií, chování M
B) Sertoliho b.	estrogeny		
12. epifýza			
melatonin		hypotalamus	inhib. výdej uvolňovacích faktorů (pro gonadotrop. a melanocyty)
13. brzlík			
		lymfocyty	imunologické zrání

